

Προσφώνηση

Αγγέλα ΚΑΣΤΡΙΝΑΚΗ

ΤΙΜΗ και για μένα απόψε να απευθύνω χαιρετισμό στην τελετή του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας για την αναγόρευση του Αντώνη Μόλχο σε επίτιμο διδάκτορα.

Οι προλαλήσαντες μίλησαν για το διεθνές κύρος του Αντώνη Μόλχο, για τη θητεία του ως μέλος του Συμβουλίου του Ιδρύματος, όπως και όσο αυτό λειτούργησε. Απ' τη μεριά μου θα πω δυο λόγια για τον Αντώνη Μόλχο, όπως τον γνώρισα μέσα από δύο κείμενά του. Το ένα είναι μια διάλεξη με τίτλο «Ένα ή δύο πράγματα που έμαθα για τη διδασκαλία». Πρόκειται για τον λόγο ενός δασκάλου που αποστρατεύεται—και που καθόλου δεν φαίνεται να του αρέσει αυτό—έπειτα από πενήνταχρονη, μπορεί και παραπάνω, θητεία στο επάγγελμα του δασκάλου, από όταν ξεκίνησε ως βοηθός καθηγητή σε σχολείο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στις Ηνωμένες Πολιτείες έως τη θητεία του ως Καθηγητής στα πιο φημισμένα πανεπιστήμια Αμερικής και Ευρώπης.

Δεν είναι βέβαια «ένα ή δύο» τα πράγματα που έμαθε αλλά και δίδαξε ο Αντώνης Μόλχο κατά την εντυπωσιακή του πορεία στην εκπαίδευση. Είναι πάμπολλα. Έμαθε και δίδαξε την αξία του λόγου, καθώς και την τέχνη και την τεχνική της σιωπής, το υπομονετικό σκύψιμο πάνω από τη λέξη, την αράδα, την παράγραφο, με εργαλείο τον μεγεθυντικό φακό της φιλολογίας (δικά του τα λόγια), καθώς και την σε βάθος ιστορική ανάλυση· έμαθε και δίδαξε τη συντροφικότητα με τους συναδέλφους, την «ιδεολογία της ισότητας», όπως λέει, στην επιστημονική συζήτηση· κατόρθωσε το μίγμα εγγύτητας και απόστασης με τους διδασκόμενους/ διδασκόμενες, ώστε να γίνει παραγωγική η σχέση. Έμαθε και δίδαξε τους αργούς ρυθμούς σε μια κοινωνία που όλο βιάζεται, αλλά προφανώς και την αποτελεσματικότητα στην παραγωγή του ερευνητικού προϊόντος. Έμαθε και δίδαξε το βάρος της βιβλιογραφίας αλλά και την ελαφρότητα μιας αναγκαίας χιουμοριστικής πινελιάς. Όλα αυτά και πολλά ακόμα έμαθε, λέει εκείνος, και δίδαξε, προσθέτω εγώ, ο Αντώνης Μόλχο...

Την περασμένη βδομάδα, διασχίζοντας την Ευρώπη από τον πιο βορρά της προς τον πιο νότο της, έχοντας μια εποπτεία τρόπον τινά της ηπείρου, όπως ακριβώς αρμόζει στο εύρος του ευρωπαϊού στοχαστή που

τιμάμε σήμερα, διάβασα το μεγάλο άρθρο του, βιβλιαράκι ολόκληρο, με τον τίτλο «Ετεροδοξία, πειθάρχηση, απόκρυψη στις απαρχές των νεότερων χρόνων», που αποτελεί ένα ταξίδι στις μεθόδους και στις ιδέες περί απόκρυψης των πεποιθήσεων κυρίως για θρησκευτικούς λόγους, από την Αγγλία έως τη Θεσσαλονίκη. Μου άνοιξε έναν κόσμο. Όχι μονάχα για το μεγάλο ιστορικό θέμα της απόκρυψης της ταυτότητας, αλλά και για το υπαρξιακό-φιλοσοφικό ζήτημα που θέτει: ο ηρωισμός της δήλωσης από τη μία έναντι της απόκρυψης ως τέχνης της επιβίωσης από την άλλη. Να φας το κεφάλι σου για την «αλήθεια» ή να ζήσεις, έστω μέσα στο ψεύδος (και την ενοχή ενδεχομένως) της απόκρυψης;

Ομολογουμένως όσο διάβαζα το μελέτημα μου ερχόταν στον νου η απάντηση του Μπρεχτ («Μέτρα ενάντια στη βία»). Ο κύριος Κόννερ, όταν παρουσιάζεται μπροστά του η βία, υποκρίνεται ότι είναι με το μέρος της. «Γιατί της κάνεις πλάτες;», ρωτούν έκπληκτοι οι μαθητές του. «Γιατί δεν έχω πλάτες για σπάσιμο», αποκρίνεται εκείνος. Έπειτα όμως διηγείται μια ιστορία όπου ο ήρωας, στο τέλος μιας μακράς περιόδου απόκρυψης των πεποιθήσεών του, έχοντας καταφέρει να επιβιώσει, δηλώνει επιτέλους την αντίθεσή του στη βία. Μια τέτοια λογική, νομίζω, διαπνέει υπόρρητα και τη μελέτη του Αντώνη Μόλχο.

Το κείμενό του είναι συναρπαστικό, εμβριθές, αλλά και διασκεδαστικό κατά τόπους (όταν δεν πέφτουν κεφάλια). Επίσης έχει το πρόσθετο ενδιαφέρον ότι, στο τελευταίο «αντί epilόγου» μέρος του, ανοίγεται με τόλμη στο παρόν. Ο Αντώνης Μόλχο παρατηρεί πως, αν «στον μετά το 1789 “δημοκρατικό κόσμο”, τουλάχιστον στις χώρες της “Δυτικής Ευρώπης” όπου ζούμε, συνήθως αναγνωρίζουμε ότι, στον δημόσιο βίο, το φως και η διαύγεια υπερέχουν ηθικά απέναντι στο σκοτάδι, στα μυστικά, στα ψέματα», από την άλλη μεριά η τάση των πολιτών σήμερα «να αποκαλύπτουν τα πάντα για τον εαυτό τους» κινδυνεύει να μετατρέψει το όνειρο της διαφάνειας σε εφιάλτη.

Έτσι η μελέτη του Αντώνη Μόλχο (οι μελέτες του) επιτυγχάνει τον επιθυμητό στόχο της ιστορίας: μας βοηθά να στοχαστούμε για το παρόν.

Αγαπητέ Αντώνη Μόλχο, σας απευθύνω τις δημόσιες ευχαριστίες της Φιλοσοφικής Σχολής, για την τιμή που μας κάνετε να συμπεριληφθείτε στους επίτιμους διδάκτορες του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας. Να 'στε πάντα καλά, να μαθαίνετε και να διδάσκετε.

Αγγέλα Καστρινάκη

Καθηγήτρια, Τμήμα Φιλολογίας
Πανεπιστήμιο Κρήτης
kastrinaki@uoc.gr